

Надір ХАН,
*Надзвичайний і Повноважний Посол
Ісламської Республіки Пакистан в Україні*

ДРУЗИ ПІЗНАЮТЬСЯ В БІДІ

— *Ваша Високоповажносте, як би Ви описали своє розуміння та оцінку українсько-пакистанських дипломатичних відносин після першого року роботи в Україні на посаді Посла?*

— На мою думку, Пакистан та Україна продовжують підтримувати хороші дипломатичні відносини як дві дружні країни. Пакистан визнав незалежність України 31 грудня 1991 року, а вже в березні 1992-го між країнами було встановлено дипломатичні взаємини. Нині між нашими державами налагоджено інституційні механізми взаємодії, серед яких — спеціальний форум для двосторонніх політичних консультацій, а також форуми з економічної та оборонної співпраці. Україна і Пакистан вже уклали низку домовленостей, але чимало угод ще на доопрацюванні з огляду на обставини та виклики, які постали перед обома країнами. Але, на щастя, кооперація між Україною та Пакистаном триває, попри нинішню війну.

У минулому взаємодія між вищим керівництвом наших держав була справді обмеженою. Однак нещодавній візит Міністра закордонних справ України до Пакистану та участь першої леді Пакистану у третьому Саміті перших леді та джентльменів у Києві підтвердили позитивну динаміку розвитку дипломатичних відносин. Я впевнений, що ви погодитесь зі мною: між нашими дружніми країнами є величезний потенціал для поглибленої співпраці у багатьох сферах. І ми неодмінно розвиватимемо його задля спільного блага. Загалом я ставлюся до України як до другої Батьківщини.

— *Окресліть, будь ласка, пріоритетні завдання, які Ви поставили перед собою та Посольством, перебувши до України.*

— Я приєднався до роботи Посольства в Києві у червні 2023 року. Тоді війна вже тривала, тож поміж інших пріоритетних завдань, які я визначив для себе та в діяльності Посольства, головним напрямом стало сприяння

Посол Пакистану Надір Хан та Президент України Володимир Зеленський під час церемонії вручення Вірчих грамот 21 червня 2023 року

Ambassador of Pakistan Nadir Khan and President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy during the ceremony of presenting the Credentials on 21 June 2023

будь-яким ініціативам задля досягнення справедливого та довготривалого миру в Україні. Пов'язано це з тим, що Пакистан неодноразово ставав свідком наслідків затяжних регіональних конфліктів та потерпає від них і досі.

Інші сфери, яким я надаю особливу увагу, — це розширення співпраці, зокрема в питаннях двосторонньої торгівлі, освіти, взаємодії на рівні вищого керівництва обох країн, оборонних та інформаційних технологій, а також культурного обміну та туризму між Україною і Пакистаном.

— Чи став візит Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби до Ісламабада в липні 2023 року поштовхом до відчутної активізації відносин між Україною та Пакистаном?

— Так, звісно! По суті, візит делегації на чолі з Міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою задав тон для виведення нашої поточної співпраці на новий — якісніший — рівень. Пан Кулеба також мав нагоду зустрітися з Прем'єр-міністром Пакистану та відвідати кілька інших установ. Візит викликав дуже позитивний резонанс в обох країнах. Я впевнений, що Україна та Пакистан мають широкі обрії для співпраці в багатьох галузях, а потенціал, який ще належить розкрити на благо обох дружніх країн, є величезним. Я не сумніваюся, що найближчими роками ми спостерігатимемо впевнене поживавлення відносин і оптимістичну траєкторію розвитку двосторонньої взаємодії.

— Між українською та пакистанською військовою промисловістю традиційно існують тісні зв'язки. Як війна змінила динаміку нашої співпраці в цій сфері, а надто з огляду на нейтралітет Пакистану щодо війни?

— Тут слід зазначити багаторічний досвід взаємодії української та пакистанської військової промисловості. Можемо сміливо стверджувати, що оборонна співпраця між країнами була і є головною ознакою двосторонніх відносин. На мою думку, війна не змінила динаміки нашої кооперації, хоч Пакистан і дотримується позитивного нейтралітету щодо війни. Згадаймо, що він незмінно підтримує резолюції ООН, які закликають поважати принцип суверенної рівності та територіальної цілісності держав. Ми розуміємо, що кожна країна повинна насамперед дбати про власні нагальні потреби, а надто коли йдеться про ті, які пов'язані з оборонним устаткуванням. Щодо України, то цілком зрозуміло, що в ці скрутні часи її основна увага звернена на власні оборонні потреби. Можливо, ця ситуація певною мірою позначилася на виконанні умов уже укладених контрактів на постачання устаткування. Однак хочу високо оцінити той факт, що за результатами моєї зустрічі з вищим українським керівництвом Уряд України зробив для свого давнього партнера — Пакистану — деякі винятки із заборони на експорт обладнання. Підсумовуючи, можу сказати, що, попри війну, яка нині триває, співпраця між країнами розвивається конструктивно.

20 липня 2023 року Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба здійснив візит до Ісламабаду та зустрівся з Прем'єр-міністром Пакистану Шахбазом Шаріфом

On 20 July 2023, Ukrainian Minister for Foreign Affairs Dmytro Kuleba visited Islamabad and met with Prime Minister of Pakistan Shehbaz Sharif

Дмитро Кулеба та Міністр закордонних справ Пакистану (2022–2023 рр.) Білавал Бхутто Зардари

Dmytro Kuleba and Bilawal Bhutto Zardari, Minister for Foreign Affairs of Pakistan (2022–23)

— *Розпочавши роботу на посаді Посла Пакистану в Україні, Ви висловили намір визначити можливості для пакистанського бізнесу в Україні. Як Ви зараз оцінюєте їх?*

— Я твердо переконаний, що Україна та Пакистан мають великий потенціал для виходу на значно кращий рівень двосторонньої торгівлі. Звичайно, сьогоднішні умови не дають змоги здійснювати регулярні В2В-контакти та візити представників бізнесу й інших зацікавлених сторін. Передусім це пов'язано з призупиненням повітряного сполучення та обмеженими транспортними можливостями. Однак я визначив деякі бізнес-можливості та сфери інтересів для потенційного пакистанського експорту: текстиль, одяг, шкіряні вироби, хірургічні інструменти, медикаменти, рис басматі, свіжі фрукти тощо. Зі свого боку, пакистанська бізнес-спільнота може бути зацікавлена в імпорті сталі, машинного обладнання, електроніки, соняшнику, пшениці, нафтопродуктів. Пакистан є постійним споживачем зерна та соняшникової олії, які імпортує з України. Хоча блокада / обмеження перевезень з боку Чорного моря та інших маршрутів дещо вплинули на торгівлю, я впевнений, що незабаром їх буде усунено і товарообіг через Чорне море стане безперешкодним. До того ж хотів би наголосити, що, крім імпорту та експорту зазначених вище товарів, між Україною та Пакистаном налагоджено значну співпрацю в ІТ-секторі.

— Чи могли б розповісти більше про потенціал взаємодії в цьому секторі?

— Пакистан є однією з небагатьох країн світу, в якій найчисленніша категорія населення, тобто 64% від загальної кількості, — це люди до 30 років. Тому наша молодь може бути по-справжньому продуктивною, якщо її залучити до ІТ-індустрії. Нині ІТ-технології застосовують в усіх галузях. Ми бачимо потенціал для співпраці в сільському господарстві, обороні, авіабудуванні, освіті тощо. У нас усе ще є величезні ділянки землі, які необхідно розвивати, і ми можемо скористатися українським досвідом. Потенціал тут безмежний, адже такі технології застосовують у багатьох галузях.

— 2022 року, незабаром після початку повномасштабного вторгнення, Пакистан відправив до України кілька літаків із гуманітарною допомогою. Ми за це вдячні, а надто з огляду на те, що невдовзі після цього в Пакистані, на жаль, сталася одна з наймасштабніших повеней за всю історію країни. Як Ви вважаєте, чи є потенціал для розвитку двосторонньої гуманітарної співпраці між нашими країнами в найближчому майбутньому?

— Кажуть, друзі пізнаються в біді. Дуже добре, що люди в обох країнах виявляють взаємне доброзичливе ставлення, адже і в минулому наші держави допомагали одна одній у скрутні часи. Маю на увазі не лише Пакистан, а й Україну, яка також підтримувала, коли ми цього потребували: під час повеней, землетрусів чи інших надзвичайних ситуацій. Саме тому ми неабияк переймаємося бідю нашого друга і розуміємо, що треба допомагати. Щойно почалася війна, Пакистан відправив кілька рейсів із гуманітарною допомогою. Планував іще більше, але потім, як ви й зауважили, ми пережили жадливі безпрецедентні повені, спричинені не виходом річок із берегів, а сильними опадами. Це була катастрофа, яка завдала серйозного удару по нашій країні. Десятки мільярдів доларів потрібно було, щоб усунути наслідки повеней. Однак на початку 2024 року я відвідав Пакистан й обговорив тему підтримки України із зацікавленими сторонами. Ми

Пакистанська гуманітарна допомога Україні

Pakistani humanitarian aid to Ukraine

Візит до Вінницького національного медичного університету

Visit to the Vinnytsia National Medical University

вивчали найкращі варіанти надання нової допомоги нашому братерському дружньому українському народові. Навіть попри власні виклики та проблеми, я впевнений, ця співпраця і такі заходи триватимуть і надалі.

— *Ваше Посольство активно співпрацює з українськими університетами, передусім щоб сприяти поверненню пакистанських студентів, які були змушені залишити Україну через війну. Розкажіть, будь ласка, про плани щодо взаємодії в освітній сфері.*

— Я вважаю цей напрям роботи одним із пріоритетних, бо ми можемо безпосередньо працювати над ним за нинішніх умов. На момент повномасштабного вторгнення в Україну існувала численна спільнота студентів із Пакистану. Як мені відомо, їх було не менше 2100. Більшість змушена була покинути країну на початку цієї прикрої війни. Ті, хто зміг отримати дозвіл, виїхали в інші країни, решта повернулися в Пакистан. Багато студентів продовжили навчання в онлайн-форматі з місць свого перебування. Однак уже зараз деякі з тих, хто повернувся до Пакистану через війну, хочуть знову приїхати в Україну і продовжити очне навчання. Здебільшого це стосується студентів медичних факультетів. Я постійно спілкуюся з представниками університетів та інших органів для розв'язання питань, пов'язаних із переведенням студентів, а також видачею віз України та транзитних віз третіх країн, необхідних для в'їзду в Україну.

Щодо університетів, які опинилися безпосередньо поруч із зоною активних бойових дій, то ми працюємо з ними над переведенням студентів до закладів вищої освіти, розташованих у західних регіонах країни. Хочу високо оцінити згоду та гарантії сприяння, які надали ректори Вінницького, Тернопільського та Харківського медичних університетів.

— *Зважаючи на Вашу високу зацікавленість у співпраці з українськими університетами, зокрема тими, що розташовані недалеко від лінії фронту, чи розглядає Пакистан можливість допомогти з відбудовою закладів вищої освіти, які постраждали від війни?*

— Я впевнений, що пакистанська сторона, щойно дістане таку пропозицію, намагатиметься всіляко сприяти у відбудові університетів. Те саме стосується й інших сфер, як-от гуманітарної допомоги чи залучення кваліфікованих працівників. Ми прагнемо допомагати дружній країні всіма доступними способами — коли і де тільки можливо. До того ж зараз ми намагаємося поглибити взаємодію між українськими та пакистанськими закладами вищої освіти, і я вже відвідав багато університетів. На сьогодні ми вже досягнули доволі високого рівня взаємодії та підписали меморандуми про взаєморозуміння. Йдеться, зокрема, про співпрацю між Київським національним лінгвістичним університетом та Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з одного боку та Національним університетом сучасних мов і Національним університетом науки і технологій, які розташовані в столиці Пакистану Ісламабаді, з іншого.

Зустріч Посла Надіра Хана зі студентами

Ambassador Nadir Khan with students

— *Якою є пакистанська громада в Україні? Як іще Посольство підтримує зв'язки з місцевими пакистанцями?*

— До війни пакистанська громада в Україні налічувала приблизно 4000 осіб. До того ж в Україні навчалося багато студентів із Пакистану. На початку вторгнення більшість з них отримали рекомендацію щодо необхідності покинути країну. Аналогічно члени пакистанської громади, зокрема ті, які проживали в місцях активних бойових дій, також виїхали з України. Ми намагаємося поновити зв'язок з усіма членами пакистанської громади через соціальні мережі та заходи, які Посольство організовує з нагоди наших національних свят. Я впевнений, що більшість із тих, хто виїхав, повернеться в Україну, щойно ситуація поліпшиться.

— *Ми також хотіли б дізнатися більше про взаємодію Посольства з мусульманським населенням України.*

— Я радий поділитися з вами, що в Києві є дуже гарний Ісламський культурний центр, — ми здебільшого збираємося там на молитву щоп'ятниці. Це простір, де в нас є можливість спілкуватися з мусульманськими братами і сестрами. Ми не лише розмовляємо й обмінюємося думками, а й пізнаємо мусульманську громаду України. Окремо хочу згадати кримських татар — чудовий народ із великою історією, представники якого справедливо дуже стурбовані долею своїх рідних територій, що нині перебувають під окупацією. Під час спілкування з кримськими татарами я завжди відчував, що вони є свідомими громадянами та потужним сегментом українського суспільства. Я був приємно вражений, коли довідався, що навіть імам мечеті в Ісламському центрі пішов добровольцем воювати за Україну на полі бою. Такий вчинок доводить, що ці люди заслуговують на високу повагу. Хоч мусульмани в Україні становлять лише близько 1% населення, ми переконалися, що в них тут прекрасне середовище. Вони також підтримують багато гуманітарних програм, спрямованих на допомогу Україні та її Збройним силам.

— *Чи має Посольство Пакистану плани щодо розширення заходів із публічної дипломатії?*

— Це було б чудово і входить до наших загальних планів, але мушу визнати, що війна сповільнила й ускладнила їх реалізацію в цьому напрямі. Річ у тому, що майже всі такі заходи були пов'язані із закладами вищої освіти, в яких навчалися наші студенти. Наприклад, ми хотіли створити куточки Пакистану в різних університетах. У нас також був задум щодо постаті відомого львів'янина Мухаммада Асада. У Львові вже діє Ісламський культурний центр імені Мухаммада Асада. Ми планували звернутися до львівської влади з пропозицією назвати його іменем одну з вулиць міста. Також хотіли відкрити куточок у місцевому ботанічному саду, де можна було б висадити рослини, які подарували пакистанці. Тобто, як

бачите, планів було чимало, і впевнений, що згодом зможемо їх активізувати. Принаймні деякі з них намагатимемось реалізувати вже незабаром.

— *Яке у Вас склалося враження про Україну загалом? Розкажіть, будь ласка, про свій найяскравіший досвід ознайомлення з українськими містами, людьми та культурою. На Вашу думку, чи є між нашими країнами певна схожість із цього погляду?*

— Я хотів би побувати в кожному куточку України! Мені подобається подорожувати та спілкуватися з людьми. З моменту приїзду я побував у багатьох областях і містах, зокрема у Вінниці, Львові, Одесі, Тернополі, Харкові, Хмельницькому та Черкасах. Також маю зазначити, що мені надзвичайно імпонує ставлення українців до Пакистану, і я помічав те тепло, з яким вони нас зустрічають. Хоч би куди я приїжджав, люди радо вітали мене, всі наші зустрічі були дуже приємні.

Друге, що я хотів би виокремити, — мене неймовірно вражає високий бойовий дух українців, їхня віра в успіх і перемогу у війні. Я бачу непохитну згуртованість людей, яка росте щодень у бік патріотизму та української соборності, а це дуже позитивний момент.

Україна та Пакистан мають багато схожих рис. Показово, що обидві країни є передусім сільськогосподарськими і розташовані у стратегічно важливих регіонах. У нас обох є східний сусід, із яким завжди було важко підтримувати збалансовані відносини. Обидві країни мають території, які незаконно окупувала сусідня держава, і ці проблеми досі не розв'язано на міжнародному рівні. Проте можу впевнено сказати: в Україні я майже не відчув значних відмінностей, окрім погоди, адже зими тут дуже холодні.

— *Побувавши в різних куточках України, Ви вочевидь багато дізналися про нашу країну. А чи є щось, що б Ви хотіли, аби більше українців знали про Пакистан?*

— Звісно. Гадаю, небагато українців побували в Пакистані, тож хотів би, щоб якомога більше з вас відвідали нашу країну. Україна — мальовнича держава, без жодного сумніву. Однак тут ви не відчуєте такого контрасту, як у Пакистані — країні, яка відкривається з півдня Азії на рівні моря, поступово простягається крізь зелені ландшафти, безкраї смуги пустелі, родючі рівнини вздовж річок, височини та низькі зелені пагорби і врешті досягає найвищих гірських хребтів у світі. Тут можна побачити безліч форм рельєфу та ландшафту; впродовж двох тижнів подорожувати наодинці, пізнавати гостинність місцевих жителів, вибиратися в гори, щоб побачити другу за висотою вершину світу — пік Чогорі (K2) в гірському масиві Каракорум. Хоч війна триває, я, проте, можу стверджувати, що українці таки їздять у Пакистан, адже я регулярно одержую запити на отримання віз. Переважно звертаються жінки, бо через війну чоловіки зобов'язані залишитися в країні, окрім тих небагатьох категорій, котрим дозволено виїжджати.

А втім, люди приїжджають до нас, а ті, хто повернувся, досі підтримують із нами зв'язок і високо цінують нашу країну. Ще один плюс — це відносна дешевизна, адже на подорож до Пакистану не доведеться витратити багато грошей.

— Чи хотіли б Ви дати кілька підсумкових коментарів про українсько-пакистанські відносини?

— Дозвольте мені зізнатися: до прибуття я мав дещо інше уявлення про Україну як країну у стані активної війни. Однак після того як приїхав сюди в червні 2023 року, я мав нагоду зустрітися з паном Президентом Володимиром Зеленським та іншими офіційними особами. Водночас відвідував мальовничі куточки країни, знайомився з містами, спілкувався з представниками різних верств суспільства та влади. Цей досвід дав мені змогу по-справжньому зрозуміти українське середовище. Я усвідомив, що опинився в країні, яка повністю функціонує, і що її організаційна структура ефективно працює навіть попри тривалу війну. Усі люди, з якими я зустрічався, видавалися мені незламними та випромінювали впевненість і віру в перемогу. Я твердо переконаний, що мир в Україні має бути відновлено якнайшвидше. Українці — це чудовий народ, який заслуговує на мир і безпеку. Пакистан бажає Україні надзвичайно успішного та світлого майбутнього. Пакистанці ставляться до України дуже прихильно, і обидві держави мають багато можливостей для досягнення нового рівня якості співпраці.